Prologus

Incipit plogus ſancti Hieronymi ī libros Regū.

[a]Viginti et duas lr̃as eē apd hebreos: ſyroꝝ q̃ʒ lingua ꝛ chaldeoꝝ teſtatꝛ que hebree magna ex pte ꝯfinis ē. [b]Nam et ipſi vigintiduo elementa hn̄t: eodem ſono: ſʒ diuerſis caracteribus. Samaritani etiā pētateuchū moyſi totidem lr̃is ſcriptitāt. figuris tm̄: [c]ꝛ apicib diſcrepantes. [d]Certumq̃ʒ eſt eſdram ſcribā legiſq̃ʒ doctoreʒ poſt captam hieroſolymā[e] ꝛ inſtaurationem templi ſub Zorobabel: [f]alias literas repperiſſe quibus nūc vtimur cū ad aliud vſq̃ʒ tempus idem ſamaritanoꝝ et hebreoꝝ caracteres fuerīt. [g]In libro quoq̃ʒ numeroꝝ hec eadem ſupputatio. [h]ſb leuitarum ac ſacerdotum cenſu: [i]myſtice oſtenditur. [k]ꝛ nomen domini tetragrāmaton in quibuſdam grecis voluminibus vſq̃ʒ hodie antiquis expreſſum lr̃is inuenim᷒. [l]Sʒ ꝛ pſalmi[m] triceſimuſſextus[n] ꝛ centeſimuſdecim᷒[o] ꝛ cēteſimuſundecimus[p] ꝛ centeſimuſdecimuſ-

Incipit plogus in libros Regum.

Vigintiduas literas ꝛc. In iſto plogo verſatꝛ intētio hieronymi circa quinq̃ʒ. Primo em̄ intēdit oñdere numerū librorꝝ vete. teſta. et hoc facit dupliciter. ſ. ꝑ lr̃as ꝛ figuras. ꝑ lr̃as em̄ hebraici alphabeti. ꝛ figuras veteriſ teſta. oñdit. xxij. eē libros ꝑ collatōꝝ numeri. ꝛ hoc facit in principio iſtius plogi ſcḋ ſm̄ figurā introductā de apocalypſi cōputantꝛ. xxiiij. libri. vide vltra mediū plogi. Scḋo cathalogus librorū ponitꝛ. ꝛ in legem ꝓphetas et agyographa diſtiguūtꝛ ibi. Primus apud eos liber ꝛc. Tercio oñdit hui᷒ plogi vtilitatē. ſ. vt ſciam᷒ libroꝝ canonis ꝛ apocriphoꝝ diſtinctionem: ibi. Hic plogus ſcripturaꝝ. Quarto ſermonem apoſtrophat ad lectorem. ꝛ facit tria. Primo rogat ne ipſius intētionē peruertat. dicēdo ꝙ. lxx. interp̄tes rep̄hendere intēdat: ibi. Que cū ita ſe habeant ꝛc. Deinde monet vt iſtius opis lectioni attendat: ibi. Lege ſʒ primū ꝛc. Ad vltimū conſulit ei vt cū alijs cōferat: ibi. Certe ſi incredulus es ꝛc. Quinto rogat paulam ꝛ euſtochium. vt contra detractores eum ꝓtegant clypeis orationū. qꝛ nō vult verbis cōtendere ꝯ ipſos: ibi. Sʒ ꝛ vos famulas xp̄i ꝛc. a Viginti ꝛ duas literas ꝛc. Vt euidētius appareat qḋ dicitꝛ in litera. nota ꝙ dicit Iſido. in p̄mo ethymolo. lr̄e latine ꝛ grece ab hebreis videntꝛ exorte. apud illos em̄ p̄us dictū ē aleph. deinde et cōſimili enūciatione apud grecos tractū ē alpha inde apud latinos a. Sed hebrei. xxij. elemētis lr̃aruꝫ ſm̄ veteris teſtamēti libros vtuntꝛ. Greci vo. xxiiij. Latini aūt inter vtrāq̃ʒ linguā ꝑgredientes. xxiij. elementa habēt. Hebreoꝝ lr̃as dicunt a lege cepiſſe per moyſen. Syroꝝ aūt ꝛ chaldeoꝝ ꝑ abraā. Vnde cū hebreis ꝛ numero ꝛ ſono cōcordant ſʒ ſolis caracterib᷒. i. figuris diſcrepant ꝓpter hoc dicit hic hiero.

a Vigintiduas lr̃as ꝛc. i. vicina. qꝛ ei aſſimilatꝛ in ſono ꝛ in numero literarum.

b Nā ipſi. xxij. ꝛc. i. formationib᷒ literaꝝ.

c Et apicibus diſcrepantes. i. titellis ſiue lr̃aꝝ ſummitatibus. Samaria ſicut ait Hiero. in libro de locis ciuitas ē regalis in iſrael: q̄ nunc ſebaſte dr̄. ſʒ ꝛ oīs regio q̄ circa eā fuit a ciuitate nomē accepit. ꝛ inde dicūtur ſamaritani. ſed quare introducuntꝛ hic. qꝛ ſamaria decē tribuū regione deſtructa a ſalmanazar rege aſſyriorum: ꝛ decem tribubus captiuatis. ꝛ vltra montes caſpios collocatis. rex aſſyrioꝝ ex diuerſis gentibus miſit in ſamariā incolas: qui terrā colerent ne in ſolitudinem verteretur qui neſcientes legitima terre illius a beſtijs necabantꝛ. qḋ rex aſſyrioꝝ compiens inito conſilio miſit ad eos quoſdaꝫ de ſacerdotib᷒ hebreoꝝ qui docerent eos legitima terre. illi aūt receperūt tm̄ pentateuchū moyſi: ꝛ iḋo lr̃as hebreoꝝ adhuc in ſcriptis ſuis retinent. ꝛ ꝓpter hoc introducuntꝛ hic in teſtimoniū numeri literaꝝ. ſʒ poſt reuerſionē iudeoꝝ de captiuitate babylonica in reparatione bibliothece cōbuſtē a chaldeis eſdras quaſdaꝫ nouas lr̃as inuenit ꝛ quaſdā mutauit q̄ nimis aſpere ſonabant. ꝛ hoc eſt qḋ ſeq̄tur.

d Certumq̃ʒ ē ꝛc. a nabuchodonoſoꝛ rege babylonis: vt hr̄. iiij. Regū. xxv. ſcḋo Paral. xxxvi.

e Et inſtauratione ꝛc. i. Eſdre. vj.

f Alias lr̃as ꝛc. i. figure vel formatōnes lr̃aꝝ. Sic oñſo numero literaꝝ deſcendit ad figuraꝫ vt oñdat numerū libroꝝ ve. teſta. cōcordare in literis ꝛ figuris vñ dicit.

g In libro ꝛc. i. cōputatio.

h Sub leuitarū ꝛc. Nu. iij. Cenſo es. dicitꝛ numerare ꝛ inde h̄ cenſus dr̄ numeratio.

i Myſtice. i. figurate. qꝛ ꝑ hunc numerū. ſ. xxij. datꝛ intelligi ꝙ ſacerdotes ꝛ leuite debent intelligere. xxij. libroſve teſta.

k Et nomē dñi ꝛc. dictū eſt. ſʒ ꝙ poſt reparationē tēpli eſdras alias lr̃as repperit. tn̄ vſq̃ʒ ad tempus illud ſamaritani ꝛ hebrei eaſdē literas habuerunt. ꝛ hoc patet: quia. k Et nomen dñi tetragrāmaton ꝛc. Tetragrāmaton interp̄tatur q̄tuoꝛ literaꝝ. ꝛ cōponitur a tetra qḋ eſt q̄tuoꝛ ꝛ grāma qḋ eſt lr̃a. Eſt aūt nomē dñi qḋ erat in lamine aurea que ſup thyarā fronti pontificis imminebat. Exo. xxviij. ſ. et q̄tuoꝛ lr̃is ſcribebatꝛ. ſ. ioth. he: vau: ꝛ heth: ꝛ ſm̄ Hiero. in quadā ep̄la ad marcellā. Ioth interp̄tatur principiū: vau ꝛ he iſta. heth vita. ꝛ eſt ita intelligenda interp̄tatio. Iſte. ſ. xp̄s qui ꝑ legalē pontificem figuratꝛ eſt principiū vite. i. actoꝛ vite ſp̄ualis. ſcʒ ꝑ incarnacionē ꝛ paſſionē ſuā. Aliā interp̄tationem inuenies in poſtillis.

l Sed ꝛ pſalmi ꝛc. adhuc oñdit ꝙ. xxij. litere ſunt apud hebreos ꝑ quinq̃ʒ pſalmos q̄ apud ipſos ꝑ oēs lr̃as alphabeti digeruntꝛ. tn̄ in ep̄la quadā ad marcellā nō facit hieronym᷒ niſi de q̄tuoꝛ mentionē. ſʒ forte vicio ſcriptoꝝ omiſſus eſt centeſimuſundecim᷒. ꝛ hec ſunt verba Hieronymi. Scire debes. iiij. pſalmos ſm̄ ordinē hebreorūꝫ incipere elementoꝝ. triceſimūſextū ꝛ centeſimūdecimū. cēteſimūdecimūoctauū. ꝛ cēteſimūq̄drageſimūquartū: verū ſcire debes in priorib᷒ p̄s. ſingulis lr̃is ſingulos verſiculos q̄ trimetro iambico verſu ꝯſtant eſſe conexos. inferiores tetrametro iambico cōſtare. ſ. ſicut Deuteronomij canticū ſcriptuꝫ eſt. Sunt q̄ alios putent hoc ordine incipere. ſʒ falſa eoꝝ opinio eſt. lege literā ſic.

l Sed ꝛ pſalmi. iſti q̄ ſequuntꝛ. m Triceſimuſſext᷒. Noli emulari. n Et centeſimuſdecim᷒. Confitebor tibi dñe in toto corde meo in ꝯſilio iuſtoꝝ et ꝯgregatōe.

o Et centeſimuſundecimus. Beatus vir qui timet dominū: vbi gloſa. eſt etiā ille pſalmus digeſtus ꝑ oēs lr̃as alphabeti.

p Et centeſimuſdecimuſoctauus. Beati imaculati in q̄ ſunt. xxij. octonarij verſuū ꝛ ſingulas lr̃as octo verſus ſequuntꝛ. Nā ex alpha p̄ma lr̃a incipiunt octo verſus: ex beth ſcḋa lr̃a alij octo. ꝛ ſic de alijs octo vſq̃ʒ ad thau q̄ eſt extrema lr̃a: ita dicit Hiero. in epiſtola ſupradicta.

q ¶ Et centeſimuſquadrageſimuſquartus. Exaltabo te deus meus rex. in quo ſicut ait Hieronym⁹ in eadē epl'a ſingulis literis ſinguli verſus gemine deputant̄.

r ¶ Quāq̄ diuerſo ꝛc. vt dictū. s ¶ Tn̄ eiuſdē numeri ꝛc. i. xxij. lr̄is ordinant̄ qui vt trimetrū iambicū dictuz eſt ſupra i epiſtola ad Paulinū. vij. cap. vbi agit̄ de lamētationibus hieremie. Sed tetrametruz recipit iambicum oībus locis: ſꝫ ſpondeū tm̄ in imparib⁹ ⁊ dr̄ iambicū a pede p̄domināte i loco pari. in quo nullus alius pes debꝫ poni ⁊ ſicut dr̄ i cōmēto Boetij de cōſolatōe ſup illū locum p̄mi libri. O ſtelliferi cōditor orbis. iambicū metꝝ ſi dimetrū ē q̄tuor habꝫ pedes. ſi trimetrū eſt ſex. ſi tetrametꝝ octo. Gratia exempli accipiatur iſtud De creator oīm. iam ſurgit hora tercia: de⁹ iambus p̄mus: crea alter iambus iunge ſimul ⁊ habebis vnū metrū: tor o iambus mniū alter iambus. iunge ſimul ⁊ habebis ſecundū metrū: iā ſur ſpondeus: git ho. iambus: iunge ſimul ⁊ habebis terciuz metrū: ra ter ſpondeus: tia iambus: iunge ſimul ⁊ habebis quartū metrū. Et ita pꝫ q̄re dicat̄ tetrametrū. Similiter poſſes ponere exemplum in illo hymno. Iam lucis orto ſydere: deū p̄cemur ſupplices. ⁊ in cōſimilib⁹. communiter tn̄ aſſignat̄ ibi dimetrū iambicū. quia in q̄libet verſu hymni ſunt q̄tuor verſus metrici. Iſte eīm eſt vn⁹ verſus metricus. Iam lucis orto ſydere. alius eſt. deum p̄cemur ſupplices. ⁊ ſic de alijs. t ¶ Hieremie q̄ꝫ ꝛc. de quib⁹ habitum eſt ſupra in epiſtola ad paulinū ca. vij.

v ¶ Et orō eius que incipit. Recordare dn̄e. x ¶ Salomonis q̄ꝫ ꝛc. i. numerant̄ alphabeta. appellat lr̄as alphabeti ſcḋm quas fit verſuū ſupputatio ⁊ ordinatio. Inciſiones appellat metroꝝ vel verſuuz diſtinctiones. in q̄bus q̄ſi inciſi diſtinguunt̄ pedes ſicut pꝫ ſupra primo. vel qꝛ ita certū hn̄t numerū ſyllabaꝝ. ꝙ quicq̄d ſuperfluum eſt videt̄ abſciſum. vnde Hieronym⁹ ad marcellā: ꝓuerbia ſalomonis extremū claudit alphabetuz. qḋ tetrametro iambico ſupputat̄ ab eo loco in quo ait. Mulierem fortem ꝛc. Prouerb. xxxj. Porro ꝛc. hic aſſignat aliā cōuenientiā inter lr̄as alphabeti et libros veteris teſtamēti. lr̄a ſatis plana eſt. Porro ꝛc. ⁊ ſubiungit quare dicunt̄ duplices. z ¶ Aliter eīm ꝛc. i. aliter ſcribunt̄ in principio: alit̄ in fine. a ¶ Unde ⁊ a pleriſq̄ꝫ ꝛc. Libri regum quatuor ſunt apud nos. duo tm̄ apud hebreos primū dicunt Samuel a nomine auctoris. Unde dicit Iſid. li. ethymo. vj. librū Iudicuz ⁊ Ruth Samuel edidiſſe creditur. Liber ſamuel eiuſdē ſamuelis natiuitatē ⁊ ſacerdotium ⁊ geſta deſcribit idcirco nomen ab eo accepit. Et q̄uis hic liber ſaul ⁊ dauid hiſtoriā cōtineat. vtriq̄ꝫ tn̄ ad ſamuel referūtur. qꝛ ipe vnxit ſaul in regē. ipſemet etiā vnxit dauid in regē futurū. cui⁹ libri primā partē conſcripſit idē ſamuel. ſequētia ꝟo vſq̄ꝫ ad calcē ſcripſit dauid ꝛc. Scḋm librū appellauit malachim. i. regū a materia. Unde dicit Iſid. Ethymo. vj. Malachim ꝓinde appellat̄ eo ꝙ reges iude ⁊ iſraelitice gentis: geſtaq̄ꝫ eorū per ordinē digerat tem-

octauus q ⁊ centeſimuſq̄drageſimuſq̄rtus: r Q̄ꝙ̄ diuerſo ſcribant̄ metro s tn̄ eiuſdem nūeri texūt̄ alphabeto t Et hieremie lamētatōes v ⁊ orō eius. x ſalomonis q̄ꝫ in fine ꝓuerbia: ab eo loco in q̄ ait Mulierē fortē q̄s inueniet: eiſdē alphabetis vel inciſionib⁹ ſupputant̄. y Porro q̄nq̄ꝫ lr̄e duplices apud hebreos ſūt caphmez. nun: phe ſade. z Aliter eīm ſcribunt ꝑ has principia medietateſq̄ꝫ v̄boꝝ: aliter fines. a Unde et q̄nq̄ꝫ a pleriſq̄ꝫ libri duplices eſtimātur. Samuel malachim: dabreiamin: eſdras: hieremias cū cynoth. i. lamētatōnib⁹ ſuis b Q̄uo igit̄ viginti duo elemēta ſūt ꝑ q̄ ſcribim⁹ hebraice omne qḋ loq̄mur. c et eorū initijs vox hūana cōp̄hendit̄: d ita viginti duo volumīa ſupputant̄. q̄b⁹ q̄ſi lr̄is et exordijs in dei doctrina tenera adhuc lactens viri iuſti erudit̄ infantia. e Prim⁹ apud eos liber vocatur breſith: quē nos geneſim dicimus. ſecūdus helleſmoth: q̄ exodus appellat̄. tercius vagecra. i. leuiticus. q̄rtus vagedaber: quē numerum vocamus: q̄nt⁹ elleaddabarim q̄ deuteronomiū ꝓnotat̄. Hi ſunt q̄nq̄ꝫ libri moyſi quos ꝓprie f thorath. i. legē appellant g Scḋm prophetarum

porum. malachiz. n. hebraice latine regū interp̄tatur. Hunc librū hieremias prim⁹ in vnū volumen coegit. nam ante ſparſus erat ꝑ ſingulas regū hiſtorias. Dabriamin hebraice: Paralypomenō grece verba dierū latine. Cetera patebūt inferius.

b ¶ Quō ḡ. xxij. elemēta ꝛc. Hec dicunt̄ elementa quaſi alimenta: ad ſimilitudinē mūdi elemētorū. ſic eīm illa coeuntia oē ꝑficiunt corp⁹: ſic ⁊ he cōiuncte literalem vocē q̄ſi corpus aliq̄ḋ cōponunt: tn̄ elementa ꝓprie dicunt̄ ipe ꝓnunciatōes: note autem earū litere: abuſiue tn̄ ⁊ elementa ꝓ literis ⁊ litere ꝓ elemētis vocant̄ cum dicim⁹ nō poſſe cōſtare in eadē ſyllaba r. ante ꝑ non de lr̄is dicimus ſꝫ de ꝓnunciatione eaꝝ. nā q̄tū ad ſcripturā ꝑnt ꝯiungi: non tn̄ enūciari niſi poſtpoſita r.

c ¶ Et coꝝ initijs ꝛc. i. ex his. xxij. elemētis vel lr̄is initiatur ⁊ cōponit̄. vnde dicit Priſtian⁹ in maiori volumine. Lr̄a eſt minima ps vocis cōpoſite ꝛc. hoc ē que cōſtat ex cōpoſitōe lr̄aꝝ. d ¶ Ita. xxij. volumina ꝛc. q. d. ſicut puer inſtruit̄ ꝑ lr̄as ad cōpoſitiones vocum ita ꝑ hos libros inſtruit̄ auditor in doctrina fidei ⁊ morum. e ¶ Primus apud ꝛc. In epl'a ad paulinū. vij. ca. exponuntur hec quoꝝ expoſitionē breuitatis cauſa nō itero in hoc loco. Lr̄a ſatis pꝫ oībus: tn̄ aliq̄ breuit̄ perſtringā. f ¶ Thorath. ſcḋm Remigiū lex vel pentateuchus. g ¶ Scḋm ꝓphetaꝝ ordinē ꝛc. videt̄ ꝙ male aſſignet̄ iſte ordo ꝓphetaꝝ. quia ꝓphetia eſt rerū euentus immobili veritate denunciatio. quod nō facit aliquis liber hiſtoricus. Reſpōſio quia ꝓphetia nō eſt ſolū annunciatio futuroꝝ verbis ſꝫ etiaz factis. vt Oſee. xij. Ego viſionē multiplicaui ⁊ in manu ꝓphetarum aſſimilat⁹ ſum. i. oñſus. quia nō tm̄ verbis p̄dicabant ſꝫ ⁊ operibus p̄figurabant. ſimilit̄ Eſa. xx. legit̄ ꝙ Eſaias inceſſit nudus ⁊ diſcalciatus tribus diebus in ſignū ⁊ portentū triū annoꝝ captiuitatis venture ſup egyptū ⁊ ethyopiā. Sꝫ ſcḋm hoc iob ⁊ alia agiographa debēt inter ꝓphetas enumerari. iō dicit Hugo de ſcō victore. quia liber ꝓpheticus dicit̄ duobus modis. vel quia editus a ꝓpheta. vel quia ſcriptus ꝓphetico ſtilo: vnde Joſue: Iudicū: Samuel: ⁊ Malachim ꝓphete dicunt̄ quia a ꝓphetis conſcripti. Joſue igitur ꝓpheta fuit. vt Nūe. xxvij. Tolle ioſue filiū nun in quo ē ſpūs domini. ⁊ Deut. xviij. Prophetā de gente tua ⁊ de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit domin⁹. hoc dicit̄ de Joſue ad literā. Sed adhuc daniel inter ꝓphetas numerari deberet. ⁊ liber pſalmoꝝ. Reſponſio. ꝓphetia largiſſime dr̄ inſpiratio diuina occulta denūcians. ⁊ ſcḋm hoc hiſtoria creatōis reuelata moyſi dr̄ ꝓphetia large. aūt dr̄ ꝓphetia denunciatio futuroꝝ factis vel verbis figuratiua. ⁊ ſcḋm hoc libri vete. teſta. dicunt̄ continere ꝓphetiam. quia in illis continentur figure futuroꝝ. j. Corinth. x. Omnia in figura ꝯtingebāt illis. Specia-

ordinē faciūt ⁊ incipiūt ab
Jeſu filio naue: q̇ apud il-
los ioſue bennun dr̄. Dein-
de ſbtexērt ſopthim .i. iudi-
cū libroꝝ. ⁊ in eundē [b] ꝯpin-
gunt ruth: qꝛ in dieb⁹ iudi-
cū facta eius narratꝰ hiſto-
ria. tercio ſeq̄t ſamuel [i] quē
nos regnoꝝ primū et ſcōm
dicimus. quartꝰ malachim
id eſt regū qui tercioꝝ quar
to regnoꝝ volumine conti-
netur. Meliuſq; multo eſt
malachim .i. regū: ꝙ mala-
coth .i. regnoꝝ dicere. Non
enī multaꝝ gētiū deſcribit
regna: ſed vnius iſraelitici
ppl'i q̄ tribub⁹ duodeci ꝯti-
net. quintꝰ eſt Eſaias. ſextꝰ
Hieremias. ſeptimꝰ Ezechi
el. octauus liber duodecim
ꝓphetaꝝ q̄ apud illos voca
tur [k] thareaſra. terciꝰ ordo:
[l] agiographa poſſidet. Et pri
mus liber incipit ab iob. ſe
cūdꝰ a dauid [m] quē q̄nq; in-
ciſionib⁹ ⁊ vno pſalmoꝝ vo
lumine ꝯphendūt. terciꝰ eſt
ſalomon. tres libros habēs
ꝓuerbia: q̄ illi parabolas

.i. [n] maſloth appellāt. quar
tus eccleſiaſten .i. [o] coeleth.
quintꝰ eſt canticū canticoꝝ
quē titulo [p] ſyraſyrim ꝑno-
tant. ſextꝰ eſt Daniel. ſepti-
mus [q] dabreiamim .i. verba
dieꝝ: qđ ſignificātius [r] chro
nicon totius diuine hiſto-
rie poſſumus appellare. q̄
liber apud nos paralypo-
menon primꝰ et ſecundꝰ in-
ſcribit. octauus Eſdras: q̄
⁊ ipe ſimilit apud grecos et
latinos ī duos libros diui-
ſus eſt. nonus heſter. Atq;
ita fiunt p̄ter veteris legis
libri vigintiduo. id ē moy-
ſi q̄nq;: ⁊ ꝓphaꝝ octo. agio-
graphoꝝ nouē. Quāꝙ nonul
li ruth et [s] cynoth int agio-
grapha ſcptitēt: ⁊ hos libros
in ſuo putēt numero ſuppu
tandos: ac ꝑ hoc eſſe priſce
legis libros vigintiquatu-
or: [t] quos ſub numero vigin
tiquatuor ſeniorū apoca-
lypſis Johis inducit [v] ado-
rantes agnum ⁊ coronas ſu
as ꝓſtratis vultib⁹ offeren
tes: ſtantib⁹ coraꝫ quatuor

iſter dr̄ ꝓphetia denūciatio futuri verbis vel factis per
hoīem ſpū ꝓphetic hītē. Sic pſalteriū ⁊ daniel dicūt
ꝓphetie. Specialiſſime dr̄ ꝓphetia denunciatio futuri
verbis vel factis anthonomatice. ⁊ ꝑ viros ꝓphetas.
⁊ ſic Joſue ⁊ Judicū ⁊ duo ꝑmi libri regū ꝓphetice di
cunt. Proprie
dr̄ ꝓphetia denū
ciatio futuri vt
futuri. vt Eſaie
Hieremie ⁊ ce-
teroꝝ. vel aliter
dici pt ꝙ ꝓphia
triplicit dr̄ offi-
cio: gra: ⁊ miſſio
ne. Officio qn̄
aliq̄s eligebat q̄
in dubijs ꝯſule-
ret dn̄m. ſic mo-
yſes ⁊ ioſue. Gra
tia ſicut ille q̄ ꝑ
inſpiratione no
ticiā aliquoꝝ da-
bat: que nec na-
tura nec diſcipli
na aliq̄ dari po-
terat ſicut Da-
uid et Daniel.
Miſſione: ſicut
ille quem mitte-
bat dn̄s ad de-
nunciandū que
ei inſpirauerat:
vt ionas. Quia
ꝯo ꝓphete nō di
cebant nec ope-
ra coꝝ ꝓphetaꝝ
opa vocabātur
niſi q̄ aut miſſio
ne aut officō ꝓ-
phetabāt. lꝫ in-
ſpiratiōe edocti
eſſent. iō dauid
⁊ daniel int ꝓphe
tas nō ꝯputant
qꝛ nec officiū ha
buerūt nec miſſi
fuert tn̄ grām ꝓ
phetādi habue-
runt: ⁊ in verita
te ꝓphete fuerunt.

b Compingūt .i. cōiungunt. vide vbi exponit com-
pingere in opuſculo de vocabulis biblie.

i Quē nos regnoꝝ ⁊c. quia agit de duob⁹ regnis. ſ. de
regno duarū tribuū qđ dicit regnū iuda. ⁊ de regno de
cem tribuū. quod dicit regnū iſrael.

k Thareaſra. hebraice liber .xij. ꝓphetarum.

l Agiographa. ſupra expoſita ſunt in ꝓlogo ſup Jo
ſue circa principium.

m Quē quinq; inciſionib⁹ .i. quinq; petitionib⁹ vel
diſtinctionib⁹ que fiunt ꝑ fiat fiat. quatuor primas di
ſtinctiones terminant q̄tuor pſalmi qui terminant in
fiat fiat. ſ. Beatus q̄ intelligit. Deus iudiciū. Miſeri-
cordias domini. ⁊ Cōfitemini ſecundū. ⁊ inde vſq; ad
finem ꝓtendit quinta diſtinctio. ꝓpter iſtas quinq; di-
ſtinctiones volebat hieronymꝰ dicere q̄nq; libros eſſe
pſalmoꝝ. Cōmunior tn̄ opinio eſt ꝙ ſit vnꝰ liber. Vn̄
ſic intitulatur pſalterium. Incipit liber hymnoꝝ vel
ſoliloquioꝝ de chriſto.

n Maſloth. hebraice: parabole grece: ꝓuerbia lati-
ne. Eſt aūt ꝓuerbiū parabola vel ſimilitudo. vbi aliud
dicit ⁊ aliud intelligit. vnde dicit ꝓuerbium quaſi pro
verbo poſitū vel quaſi verbū pro alio. vide in opuſcu-
lo de vocabulis biblie. vbi exponit parabola.

o Coeleth. hebraice. Eccleſiaſtes grece: ꝯcionator lati-
ne qꝛ eius ſermo nō eſt ad vnū ſ; ad vniuerſos. Concio-
nor aris. dicit loqui ad contionem. vnde concionator dr̄
qui perſuadet vel loquit contioni.

p Syraſyrim. he-
braice cantica canticoꝝ latine. Syr em̄ canticū: a articu-
lus: ſyrim cantico-
rū interp̄tatur que
ſic appellant eo ꝙ
vniuerſa cātica ꝑ-
cellāt ſicut ſancta-
ſanctoꝝ dicebant
quia ſanctoꝝ com
paratione ſanctio-
ra erāt. vel qꝛ exte-
riori oraculo erant
ſanctiora. q̄re ple-
nius de his tribus
libris ⁊ de ſapiētie
libro ⁊ de eccleſia-
ſtico infra ī ꝓlogo
ſup libros ſalomo
nis: qui ſic incipit.
Jūgat epiſtola ⁊c.

q Dabreiamim.
hebraice: palypo-
menon grece. vba
dierum latine. Da
breiamim tmīna-
tur in m. qđ ſicut
pꝫ ꝑ gloſam hiero
nymi Gene. xxxv.
vbi dr̄. Errant qui
putāt beniamin fi
lium dierū interp̄-
tari. dextera enī dr̄
iamin. ⁊ finit in n.
dies quidē appel-
lant iamim. et ter-
mināt in m. cū er-
go dabreiamim in
terpretatur verba
dierū ⁊ non verba
dextre. pꝫ ꝙ termi
nantur in m. ⁊ non
in n.

r Chronicon .i. tē
porale vel tempo-
raneum. eo ꝙ totū
tempus cōplectitur ab adam vſq; ad finē regū. Et dicit
a chronon qđ eſt tēpus. ⁊ inde chronicus ca. cū .i. tēpora
lis vel temporaneus. ⁊ chronica coꝝ. tēpora vel tempo-
rum ſeries vel ordo. vel vbi tēpora vel facta diuerſorum
tempoꝝ cōtinētur. vide ſupra in epiſtola ad paulinū. vij
ca. vbi exponit paralypomenon.

s Cynoth hebraice: treni grece: lamētatōnes latine.

t Quos ſub numero ⁊c. iiij. ca. xxiiij. ſeniores ſunt vete.
teſta. doc. eminentiā virtutū ⁊ ꝑfectionē operū docētes.
nā quater ſex faciunt. xxiiij. vt ꝑ quaternariū deſignetur
eminentia virtutū. ꝑ ſenariū perfectio operū. quia ſex di-
es ſunt in quib⁹ licꝫ opari. vel ꝑ ſeniores. xxiiij. deſignant
duodecim patriarche ⁊ .xij. ꝓphete.

v Adorantes agnū .i. xp̄m veruꝫ deū credentes eum ꝓ
nobis paſſum. Per coronas victorie temptationū intel-
liguntur. quas ꝓſtratis vultibus offerunt. dum omnia
bona ſua deo humiliter attribuūt. Animalia q̄tuor ſicut
dicit glo. xp̄s qui natus eſt: paſſus: reſurgens: aſcendēs:
⁊ breuiter tangit glo. ꝙ xp̄s dicit homo in natiuitate. vi-
tulus qui eſt animal immolaticiū in paſſione: leo fortis
in reſurrectione: aquila que in altum volat in aſcenſone.
Vel ꝟtus fortitudinis deſignat in leone. in vitulo immo
bilis ꝟtus tēperātie: in hoīe ꝟtus iuſticie. in aquila q̄ vi-
get in viſu ꝟtus prudētie. vel in hoīe humanitas. in vitu

lo ſacerdotiū. in leone regnū. in aquila exprimit diuinitatis ſacramentū. a Oculatis ante. rōne principij. b Et retro. rōne finis. ipē ē eīn alpha ꝛ o. initiū ꝛ finis. Apoca. xxi. b. c Clamantibus. i. in ſanctis ſuis grās agentibus. d Sanctus. pater. e Sanctus. filius f Sanct⁹. ſpūſſanctus.

necessariora ſunt ꝛc. b Ciliciȷs. i. ſagis ciliciinis de pilis caprarū factis. vn̄ ꝛ capilacia vel capillacia vela dicunt. c Lege ergo pmū. anteꝗ̄ puerſe iudices. d Samuel ꝛc. i. a me tranſlatū. ſamuel apud hebreos continet duos pmos libros regū apud nos malachim duos vltimos.

g Dn̄s. ꝑpter regnū qḋ ꝑpriū ē bonitatis.
h Deus. i. vidēs ꝑpter ſapientiā.
i Oīpotēs. ꝑpter potentiā.
k Qui erat. ſine principio. l Et q̄ eſt immutabilis.
m Et q̄ venturus eſt. glo. fili⁹ corporalit apparebit: tota deitas ſe manifeſtabit hominibus.

n Hic plog⁹ ꝛc. vide diuiſionē ſupra poſitā in principio plogi.
o Galeatū principiū. metaphorice loqtur. qꝛ ſicut capiti ſupponit galea ꝛ armatū ꝯtra hoſtes ſe defendit ſic ꝓlogus iſte omnibus q̄s hieronym⁹ de hebreo tranſtulit in latinū ſupponi p̄t ꝛ defendit ſacrā ſcripturā ꝯ illos q̄ inducūt apocrypha ꝑ agiographis. vide ſupra in prologo ſup ioſue in principio: ꝛ inuenies q̄d ſit apocryphū ꝛ q̄d agiographum.
p Ex ipſa phraſin. i. ex ipo mō loquendi. qꝛ grecam redolet eloquētiā.

oīa lib⁹ [a]oculat̄ an̄ [b]et retro. i. in p̄teritū ꝛ in futurū reſpicientib⁹ ꝛ indefeſſa voce [c]clamātib⁹ [d]ſanct⁹: [e]ſanct⁹: [f]ſanct⁹: [g]dn̄s [h]deus [i]omnipotēs [k]q̄ erat: [l]ꝛ q̄ ē: [m]ꝛ q̄ venturus ē. [n]Hic ꝓlogus ſcripturarū q̄ſi [o]galeatū p̄ncipiū oībꝰ libris q̄s de hebreo vertimus in latinū ꝯuenire p̄ōt vt ſcire valeam⁹ q̄cq̄d ext̄ hos eſt int̄ apocrypha eē ponendū. Igit̄ ſapia q̄ vulgo ſalomonis inſcribit̄. et ieſu filij ſyrach lib. ꝛ iudith: ꝛ thobias: ꝛ paſtor nō ſūt in canone Machabeoꝝ p̄mū libꝝ hebraicū repperi. Scḋs grecus eſt: qḋ [p]ex ipſa phraſin ꝓbari p̄ōt [q]Que cum ita ſe habeāt. obſecro te lector ne laborē meū rep̄henſionem eſtimes antiquoꝝ [r]In templo dei [s]offert vnuſq̄ſq̄ qḋ p̄ōt. Alij auꝝ et argentū et lapides p̄cioſos: alij [t]byſſuꝫ ꝛ [v]purpurā ꝛ [x]coccū offerūt ꝛ hyacinthū. Nobiſcū bn̄ agit: ſi obtulerim⁹ pelles et capraꝝ pilos [a]Et tn̄ ap̄lꝰ ꝯtēptibiliora nr̄a magꝭ neceſſaria iudicat. Vn̄ ꝛ tota

illa tabernaculi pulcritudo ꝛ per ſingulas ſp̄ēs eccl̄ie p̄ntis futureq̄ diſtictio pellib⁹ tegit̄ [b]ꝛ ciliciȷs: ardorēq̄ ſolis ꝛ iniuriā ymbriū ea q̄ viliora ſūt ꝓhibēt. [c]Lege g̊ primū [d]ſamuel ꝛ malachim meū. [e]Meū [f]inquāꝫ meum. Quicq̄d eīn crebrius vertēdo ꝛ emēdando ſolicitius ꝛ didicim⁹ ꝛ tenem⁹: nr̄m eſt. Et cū intellexeꝛ qḋ antea neſciebas vel [g]interp̄teꝫ me eſtiato ſi grat⁹ es [h]vel paraphraſtē ſi ingr̄tus. q̄q̄ mihi oīno ꝯſcius nō ſim: mutaſſe me q̄ppiā de hebraica veritate. Certe ſi incredul⁹ es lege grecos codices ꝛ latinos ꝛ ꝯfer cū his opuſcul' q̄ nuꝑ emēdauim⁹ et vbicunq̄ diſcrepare int̄ ſe videris interroga quēlibet hebreoꝝ cui magis acōmodare debeas fidē: ꝛ ſi nr̄a firmauerit: puto q̄ eū nō eſtimes [i]cōiectorē vt in eodē loco mecū ſil'r diuinarit. [k]Sꝫ ꝛ vos famulas xp̄i rogo que domini diſcumbentis p̄cioſiſſima fidei myrrha vngitis: [l]caput [m]que nequaꝗ̄ ſaluatorem

e Meū inquā meū. i. a me veraciter tranſlatū ꝛ ſolicite emendatū. ꝑpter hoc dicit bis meū.
f Inq̄. i. dico verbū defectiuū eſt. Inq̄ p̄ntis eſt ꝛ gn̄q̄ futuri
g Interp̄tem. i. verū trāſlatorem. vide i opuſculo de vocabulis biblie vbi exponit interpres
h Uel paphraſten. i. iux̄ loquētem. Paraphraſtes dicit̄ q̄ non trāſfert literā ex litera ſꝫ ſenſum ex ſenſu ꝛ dicit̄ a para qḋ ē iuxta et phraſtes qḋ ē locutor: q̄ſi locutor ſꝫm ſenſum ꝛ nō ſꝫm literā. tn̄ ꝯ hoc excuſat ſe hieronymus dicens q̄ nō eſt cōſcius ſe mutaſſe aliq̄d de hebraica veritate.
i Coiectorē. i. diuinū vel vaticinatorē. Coniector dr̄ interp̄es vel in cōiecturis ꝑitus: ſortileg⁹: diuinus.
k Sed et vos famulas xp̄i ꝛc.

Phraſis grece locutio latine. vn̄ ꝑiphraſis. i. circūlocutō. ꝛ antiphraſis cōtraria locutio. Itē phraſo verbū grecū idē ē qḋ loquor. ꝛ inde phraſis locutio. ꝛ inde fraſtes locutor. et cōponitur metaphraſtes. i. interpres. ꝛ paraphraſtes q̄ minus bene interp̄tatur. q Que cū ita ſe habeant ꝛc. antiquoꝝ. i. lxx. interp̄tum. r In tēplo al's in tabernaculo dei ꝛc. humiliando ſe videt̄ potius cōmendare. lxx. interpretes q̄ cōdemnare. Unde in ſcḋo libro ꝯ ruffinū cū poſuiſſet eadē verba que hic ſequūtur dicit. Quanto ꝯ. lxx. interp̄tes tumeā ſupcilio. vt illos aurū ꝛ p̄cioſos lapides ꝛ purpuram: me pelles ꝛ pilos capraꝝ in tabernaculo xp̄o obtuliſſe ꝓfitear. s Offert qḋ p̄ōt Exo. xxv. a. ꝛ. xxxv. b. t Byſſum. linū candidiſſimū. v Coccū. i. coccinū vel vermiculū. y Hyacinthū. quendā lapidem p̄cioſum. q̄n̄q̄ ponit̄ hyacinthus ꝓ lana vel ſerico hyacinthini coloris. ꝛ ita p̄ōt hic accipi. ꝛ melius q̄ ꝓ lapide: v Purpurā. pānū ſericū p̄cioſuꝫ. Nota q̄ byſſus ē coloris niuei. coccus flamei: hyacinth⁹ aerei purpura ſanguinei. de iſtis quatuor opimentis que ponuntur hic fit mentio Exo. xxxv. a Et tamē ap̄ls. j. Corinth. xij. multomagis mēbra que vident̄ corporis infirmiora eſſe

Mirrha. i. vnguēto in quo p̄ncipalis ſpecies eſt mirrha. verſus. Unguentū nardū: ſꝫ nardus dicit̄ arbor. Eſt vnguentuꝫ mirrhū. ſꝫ gūmi mirrha vel arbor. glo. mirrha eſt amariſſima ſpecies q̄ mortuoꝝ corpora cōdiuntur. Mirrhū vō vnguentū p̄cioſſimū de mirrha factum. l Caput. i. diuinitatē. j. Corinth. xj. caput xp̄i deus. cōſtrue ſic. Sed ꝛ vos famulas xp̄i rogo que vngitis caput dn̄i. i. creditis ꝛ adoratis diuinitatē xp̄i Diſcūbentis. i. ſedentis in celo ad dextrā patris. Ungitis inq̄ mirrho fidei. i. fide deo accepta ſup oīa fragrantia. vnde ipē dicit ſponſe. iiij. canticoꝝ. Odor vnguentoꝝ tuoꝝ ſup omnia aromata. vnguentoꝝ dicit qꝛ non ſoluꝫ caput ſꝫ ꝛ pedes xp̄i vngi debent. Caput vngit qui verū deū adorat et credit. Pedes vō vngit qui eum verū hominē credit.
m Que nequaꝗ̄ ſaluatorē. cū magdalena. Queritꝭ in ſepulcro. quia eū creditis ſurrexiſſe.
m Quibus iam ꝛc. i. cōtra detractores ꝯ me brutaliter obloquentes. n Qui aduerſum me rabido ore. i. inſano. o Deſeuiunt. i. inſaniunt.
p Et circueunt ciuitatē. diffamando tranſlationem

meã.pſ. In circuitu impii ãbulãt. q Atq͂ i eo ꝛc. .i.iudicant. r Si alijs ꝛc.i.ꝓtegatis me oꝛõibus qꝛ nolo ꝯtendere cũ eis ꝛ hoc ẽ qḋ ſubdit. s Ego ſciens ꝛc.ſupbie ꝛ cõtumelie ꝑponẽdã. t Illius ſemp ꝛc.i.in corde deliberaui. v Cuſtodiam vias meas.i.actões ꝛ verba.

x Ut nõ delinquã ꝛc.ne loquẽdo dem aditum calũnioſis in q̃ ſepe fit turbatio vt dicant nõ dicenda ideo.

y Poſui ori meo cuſtodiam .i.ſilentiũ.qꝛ cuſtodiui os meũ ne incõgrua excant.

a Cum cõſiſteret ꝛc.querẽs calũniã obmutui.i.penitus tacui.

b Et humiliatus ſum.hoc.d. vt intelligas ſilentiũ purũ nõ doloſum. Uel humiliat⁹ ſum.i.paratus improperia ab eis humilr̃ ſuſtinere. c Et ſilui de bonis: q̃ docere contẽnẽtes q̃ cauſas ꝯtentionis q̃rũt ne margaritas ſpargerem ante porcos Math.vij.a. Nolite ſanctũ dare cani.ꝛc.neq͂ mittatis margaritas ante porcos.ne forte cõculcent eas pedib⁹ ſuis ꝛ conuerſi dirumpant vos.

querit in ſepulcro: m quibus iã ad patrẽ xp̃s aſcẽdit vt ꝯ latrãtes canes: n q̃ aduſum me rabido oꝛe o deſeuiunt p ꝛ circueunt ciuitatẽ: q atq͂ in eo ſe doctos arbitrantur: r ſi alijs detrahãt oꝛõnũ viarũ clypeos opponatis. s Ego ſciẽs humilitatẽ meã: t illi⁹ ſemper ſentẽtie recoꝛdaboꝛ Dixi v cuſtodiam vias meas x vt nõ delinquam in lingua mea y Poſui oꝛi meo cuſtodiã. a cum cõſiſteret peccatoꝛ aduerſuz me. Obmutui b ꝛ humiliat⁹ ſum c ꝛ ſilui a bonis.

Explicit qualiſcunq͂ expoſitio iſtius prologi galeati.

Primi libri Regũ incipit ꝓlogus.

Per me reges regnãt Prouer.viij. Sicut dictũ fuit in principio libri iudicũ populus iſrl̃ poſt ingreſſum terre ꝓmiſſionis habuit triplicẽ modũ gubernationis. quia primo fuit gubernat⁹ per iudices vſq͂ ad ſaulem. ſecũdo ꝑ reges a ſaule vſq͂ ad captiuitatẽ babylonicam. tercio ꝑ pontifices a reditu dicte captiuitatis ꝛ citra. de gubernatione autẽ populi ſub iudicib⁹ vel potius de deo ꝑpulũ gubernante ꝑ iudices actum eſt in libro iudicũ. ſicut dictũ fuit ibidẽ. Et eodẽ modo in libris regũ ꝛ ꝑalip. agit̃ de deo gubernante populũ ꝑ reges. ꝛ hoc eſt qḋ dr̃ in verbo ꝑaſſumpto. Per me reges regnãt. In quo quidẽ verbo primo tangit̃ hui⁹ gubernatõis rectoꝛ principalis cũ dr̃ Per me. qꝛ verbum ꝓpoſitũ dicit̃ in ꝑſona ſapientie increate. q̃ deus ẽ ſecundo tangit̃ rectoꝛ miniſterialis. cũ dicit̃ reges in plurali. qꝛ ſub vno rectoꝛe primo qui deus ẽ ſunt multi reges generis humani. Circa primũ ſciendũ ꝙ ſicut dicit̃ in libro de cauſis ꝓpoſitione prima. prima cauſa plus influit in cauſatũ q̃ꝫ cauſa ſecunda. ꝛ ideo de⁹ qui eſt pmus ꝛ vniuerſalis rectoꝛ totius creature plus facit ad gubernationẽ cuiuſlibet cõitatis q̃ꝫ omnes alij: immo ſine ipſo alij nihil pñt facere. ꝓpter qḋ de ipo dr̃ Sapie.viij. Attingit a fine vſq͂ ad finẽ foꝛtiter. ꝛ diſpoſuit omnia ſuauiter. ꝛ ideo in ꝑſona ipſius dr̃ Prouer. viij. Per me potentes imꝑant. ꝛ legũ cõditoꝛes iuſta decernunt. Circa ſecundũ conſiderandũ ꝙ licet deus omnia gubernare poſſit ꝛ regere ꝑ ſeipſum. tñ ad conſeruandum pulcritudinẽ vniuerſi que conſiſtit in oꝛdine partiũ adinuicẽ. ꝛ ad deũ ſicut ad primũ ducẽ inferioꝛa regit ꝑ media. vt coꝛpoꝛalẽ creaturaꝫ ꝑ ſpũalem ꝛ eodẽ modo vulgares hoĩes ꝑ reges. Sciendũ tamẽ ꝙ in ꝑplo iſrael aliq̃ fuerunt reges ex diuina ꝑmiſſione ad malũ populi ſubiecti, de quib⁹ dicit dñs Oſee. viij. Ipſi regnauerũt ꝛ nõ ex me. Aliq̃ autẽ fuerũt ex diuina oꝛdinatõe ad bonũ ꝑpli ſbiecti. ſm ꝙ dicit.ij. Paral.viij. Num ignoꝛatis ꝙ dñs de⁹ iſrl̃ dederit regnũ dauid ſuper iſrael in ſempiternũ ꝛc. de iſtis aũt trib⁹ videlicꝫ de deo principaliter ꝑplm iſrael regẽte: ꝛ de bonis regib⁹ ex diuina oꝛdinatione inſtitut̃ ad ꝑpli ꝓmotionẽ ꝛ de malis ꝑmiſſis a deo regnãte in ꝑpuli delinquẽt̃ penã. ſm qḋ dr̃ Oſee xiij. dabo tibi regẽ in furoꝛe meo. tractat̃ in libris regũ ꝛ Paralip. vt patebit ꝓſequendo.

Explicit ꝓlogus. Incipit liber Samuelis primus.

Capitulũ.j.

a Fuit vir vn⁹ de ramathaim ſophim de monte ephꝛaim: b ꝛ nomẽ ei⁹ helchana fili⁹ hieroboã filij heliu filij thau: filij ſuph: c ephꝛateus. ꝛ habuit duas vxoꝛes

Capitulũ.j.

Fuit vir vn⁹ Circa materiã igit̃ iſti⁹ libri et Paralip. ſic ꝓcedit̃. qꝛ pmo deſcribit̃ ꝑpli iſrael ꝑ reges gubernatio. ſcđo h⁹ gubnatõis q̃dam recapitulatio ꝛ ſuppletio in libris palyp. Prima in duas. qꝛ primo agit̃ de regno iſrl̃ vnito. ſcđo de bipertito. tercio ꝛ quarto libꝛo. ꝓpter qḋ liber regũ apud hebꝛeos in duas ptes diuidit̃. ita ꝙ ibi duo ſunt libri tm̃. Prim⁹ q̃ vocatur ſamuel cõtinens primũ ꝛ ſecundũ librũ regum. Scđs vocat̃ malachim.i.regũ cõtinens terciũ ꝛ quartũ. Prima adhuc in duas. qꝛ pmo agit̃ de rege ſeu de regno iſrael ex electione. ſcđo ex paterna ſucceſſione libꝛo ſcđo. Circa primũ ſciendũ ꝙ vbi inchoat̃ vnus modus regiminis. ꝓcedens modus terminat̃ ibidem. Et iõ primo agit de terminatione regiminis ſub iudicibus. ſecundo de inchoatione regiminis ſub regibus. ix. ca. Circa primũ ſciendũ ꝙ occaſio terminatõis regiminis iudicũ. ꝛ petendi regẽ ſup populũ fuit malicia filioꝝ heli ꝛ ſamuelis. vt hr̃ infra. viij. ca. ꝛ iõ ꝑ agit̃ de natiuitate ſamuelis ſb heli iudice. ſcđo de malicia filioꝝ vtriuſq͂. ij. cap. ibi. Porro filij heli filij belial. Prima in tres. qꝛ primo deſcribit̃ ipſius Anne petitio. ſcđo petitõis exauditio: ibi. Cognouit tũc helchana. tercio gratiarũ actio: ibi. Et oꝛauit anna. Prima adhuc in duas. qꝛ primo deſcribit̃ occaſio petendi. ſecundo modus poſtulandi: ibi: Surrexit aũt anna. Occaſio aũt petitõis anne fuit malicia fenẽne exprobꝛantis ei ſterilitatẽ etiã in dieb⁹ ſolennib⁹ q̃n debebat eſſe in quiete oꝛõnis. Et hoc eſt qḋ dr̃. a Fuit vir vn⁹ de ramathaim. ꝑ m. in fine debet ſcribi. quia ſic eſt in hebꝛeo. ꝛ ẽ ramathaim vna dictio. Ex quo patet erroꝛ illoꝝ qui ſcribunt n. in fine facientes inde duas dictiones. ita ꝙ li in ſit prepoſitio iuncta cũ dictione ſequẽte. vt ramatha ſit nomẽ ville. ꝛ ſophim nomẽ regionis in qua eſt ramatha. ꝛ hoc dictũ ꝓcedit ex ignoꝛantia hebꝛaice veritatis: ſic igit̃ exponunt hebꝛei de ramathaim ſophim.i.de excelſis reſpicientibus. quia ſunt ibi duo montes mutuo ſe reſpicientes. Aliter exponũt alij de ramathaim ſophim.i.de excelſis reſpicientiũ vel ſpeculantiũ. quia li ſophim qḋ eſt pluralis numeri indifferenter põt ſtare ꝑ quolibet caſu eo ꝙ noĩa hebꝛaica ſunt indeclinabilia. ꝛ dicunt̃ excelſa reſpicientium. quia inde põt videri longe: ſm alios vo dicunt̃ excelſa ſpeculantiũ. qꝛ ibi habitabãt viri in lege ſtudioſi. b Et nomẽ eius ꝛc. iſte fuit leuita de filijs choꝛe. vt habetur.j. Paral.vj. c Ephꝛateus. nõ ꝙ eſſꝫ ď tribu ephꝛaim. ſꝫ qꝛ manebat in mõte ephꝛaim. vt ꝓdictũ ẽ. ſicut aliq̃s dr̃ ciuis pariſienſis q̃uis ſit natõe anglic⁹. Aliq̃ vo dicũt qꝛ ephꝛateus ab ephꝛata q̃ altero noĩe dicit̃ bethleem eo ꝙ mater ei⁹ fuit de bethleẽ ſꝫ hoc nõ ẽ veriſimile. qꝛ filij nõ cognomi-